

Ældretalsmandens rejserapport, om ældres forhold i Tasiilaq – Nuuk og deres tilhørende bygder

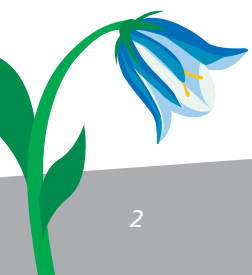
Udgiver: Ældretalsmanden – Josefip aqqutaa 749, 3921 Narsaq,
Kalaallit Nunaat – www.utoqqaat.gl

Udgivelse: April 2026

Redaktør: Ældretalsmand Kiista P. Isaksen

Oversætter: Maria Lyberth Jensen, arcticlingua

Fotos: Ældretalsmanden

Forord

Som Ældretalsmand gennemførte jeg tiden 3 - 12. september 2025 orienteringsrejse til Tasiilaq og Nuuk og deres tilhørende bygder, mødt ældre – medarbejdere - pårørende og andre, kan deres drøftelser, budskaber og udsagn, om de emner der er taget op, læses i rapporten, i forkortede og i vigtigste emner. Herefter forkortes Ældretalsmanden for ÆT, og Kommuneqarfik Sermersooq med KS. Rapportens grønlandske version er gældende.

Siden tiltrædelse fra 1. december 2023 som ÆT, har jeg bemærket frem til dags dato, at der fra Østgrønland, hverken fra ældre, serviceorganer rettet mod ældre eller lignende, ikke har været nogen henvendelser sammenlignet med Vestgrønland, og der ikke fremgår dokumenter eller rapporter fra de forhenværende Talsmænd om emnet. Dette rejste spørgsmål. At det kunne være, at ældre i Østgrønland er tilfredse med deres forhold, eller at det kunne være, at de ikke har den tilstrækkelig information om de rettigheder de har.

Af den grund besluttede jeg at foretage orienteringsrejse til Tasiilaq og de tilhørende bygder, for om end ikke fuldstændigt, at få et indblik i de ældres levevilkår. Før afrejse varsledes KS om rejsen med spørgsmål, som den først reagerede på efter et stykke tid.

Efter besøget i Tasiilaq, og før handicaptalsmandsinstitutionen - Tilioq skulle afholde et seminar, benyttede jeg mit ophold i Nuuk til at mødes med ældre og borgere og lave lignende seance.

Da forberedelserne til rejsen var afsluttet, sendte jeg på forhånd de spørgsmål, jeg ønskede at tage op jeg skulle mødes med.

Som afslutning på rejsen præsenterede jeg to medarbejdere i KS, en fagchef og en leder fra hjemmehjælpsområdet, for de temaer og budskaber fra ældre og borgere i Tasiilaq og Nuuk, som vedrørte deres ansvarsområder.

Som ÆT lægger jeg stor vægt på at fremlægge oplysninger åbent for offentligheden og skabe debat, så de budskaber, der kommer frem om de ældres levevilkår og forhold, bliver synlige. Jeg håber derfor, at mine anbefalinger til forbedringer af de ældres levevilkår vil blive taget alvorligt og fulgt op med konkrete handlinger fra de ansvarlige.

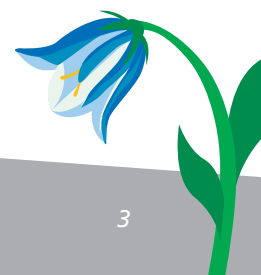
Jeg har også til hensigt at sende denne rapport til andre relevante områder, såsom sundhedsvæsenet, KNI m.fl., som jeg har været i kontakt med under rejsen.

Afslutningsvis vil jeg gerne takke de ældre, medarbejdere, borgere, hjælpere og andre ansvarlige i Tasiilaq, Nuuk og deres bygder for deres varme modtagelse og ønsker dem alt det bedste fremover.

Med venlig hilsen

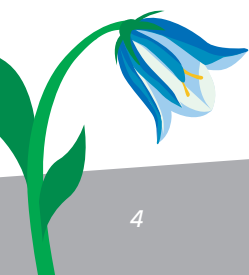

Kiista P. Isaksen

Indhold

Lovgrundlag - Tavhedspligt	5
Sundhedscenteret i Tasiilaq	5
Offentlige myndigheder – alderspension – ventelister til plejehjem – aktiviteter for ældre.	6
Borgermøde i Tasiilaqs forsamlingshus, oplæg, information og debat	8
Digital møde med ældre fra bygderne Isortoq, Kulusuk, Tiniteqilaq, Kuummiut og Semiligaaq, og deres budskaber.....	9
Besøg hos hjemmehjælpmodtagere i Tasiilaq	11
Besøg på plejehjemmet i Tasiilaq – samtaler – møder med beboernes pårørende	12
Bygderne Arsuk, Qeqertarsuatsiaat, Kapisilik mødet med ældre.....	16
Borgermøde, åben informationsdeling og debat i Nuuk forsamlingshus.....	17
Møde med ældrerådet, beboere på plejehjemmet i Ippiarsuk samt brugere af aktivitetscentret for hjemmeboende ældre.	19
Besøg hos hjemmehjælpmodtagere i Nuuk	21
Ældreforeningen – Nuuk	23

Lovgrundlag - Tavshedspligt

Jf. § 4 og 8, i Inatsisartut lov nr. 37 af 28. november 2019 om ÆT, at jeg gør opmærksom på, at bemærkninger udspringer af de samtaler jeg har ført, i Tasiilaq og Nuuk og deres tilhørende bygder. På grund af tavshedspligt, er samtlige samtaler fra, borgere, ældre, beboere på plejehjem, pårørende, medarbejdere anonymiseret.

Sundhedscenteret i Tasiilaq

Mit ønske om at mødes med medarbejdere fra sundhedscenteret i Tasiilaq skyldtes især, at befolkningsfremskrivninger viser, at antallet af ældre vil stige i de kommende år. Samtidig forventes der færre i den arbejdsdygtige alder i takt med generationsskiftet, og forudsigelser stigning af ældres levealder.

På grund af forsinkelser i rejsen samt andre vigtige opgaver lykkedes det mig ikke at nå de planlagte mødetidspunkter. Efter rejsen forsøgte jeg at arrangere et digitalt møde, uden nærmere reaktion. Da de emner, jeg ønskede at drøfte, er vigtige, finder jeg det beklageligt, at mødet ikke blev realiseret. Jeg ønskede blandt andet om, at få oplysninger om følgende.

Om sundhedscenteret har retningslinjer for, hvor ofte, eller hvor sjældent, der fra sundhedscenteret foretages helbredstjek af beboere på plejehjemmet, og om der arbejdes med forslag til forbedringer i samarbejdet omkring plejen af beboerne.

I den forbindelse rettede jeg henvendelse til Landslægeembedet for at få afklaret, om sundhedscentre i henhold til lovgivningen er forpligtet til at foretage helbredstjek på beboere på plejehjem? Jeg fik oplyst, at dette ikke er et lovkrav. Landslægeembedet oplyste dog, at de under deres rejser anbefaler, hvor der ikke foreligger en aftale, at anbefale indgå aftaler mellem kommunerne og sundhedscentre om at sikre, at helbredet hos beboere på ældreinstitutioner bliver fulgt op.

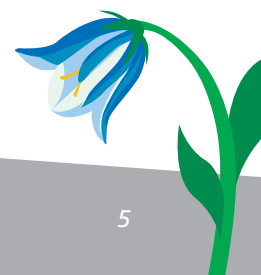
I forhold til ældre i bygderne ønskede jeg også at få afklaret, om der foretages opsøgende helbredstjek.

Jeg ønskede desuden at få oplyst, om ældre, der bor i eget hjem i Tasiilaq, særligt dem med særlige behov, bliver fulgt op af sundhedspersonale gennem hjemmebesøg, og om der fra sundhedsvæsenets side arbejdes forebyggende?

Da antallet af ældre stiger, og befolkningen bliver ældre, ønskede jeg også at få oplyst, om dette mærkes i praksis, for eksempel om mistanke om demens er blevet hyppigere, og om der tilbydes udredning til personer, der mistænkes for at have demens.

Jeg ønskede at få indblik i, hvordan samarbejdet mellem sundhedscenteret og KS fungerer i forhold til ældre i Tasiilaq og i bygderne, hvilke tiltag der fungerer godt, og hvilke der fungerer mindre godt, og om der arbejdes med nye initiativer, som kan forbedre indsatsen.

Efter at min orienteringsrejse var afsluttet, ved udarbejdelse af denne rapport, henvendte sundhedscenteret i Tasiilaq sig til ÆT, med en anmodning om hjælp, under overskriften en usikker og problematisk situation. I henvendelsen beskrives en førtidspensionist med en psykisk funktionsnedsættelse, som ikke kan gå, og af KS havde flyttet til sundhedscenteret og har igennem flere år været pleje, og er gentagne gange blevet indstillet til flytning til plejehjemmet, og flere gange stillet sidst, og senest modtaget fra meddelelse plejehjemmet, at man ikke kan tilbyde plads.

Præcisering og bemærkning:

Ifølge Landstingsforordning nr. 1 af 1. marts 1999 om ældreinstitutioner fremgår det, hvornår ældre, som til enhver tidgældende grænse for alderspension og som ikke længere kan klare sig i eget hjem, kan tilbydes en plads på en ældreinstitution. Dette er også præciseret i KS' kvalitetsstandarder vedrørende ældreinstitutioner.

Derudover beklager jeg, på baggrund af svar fra Landslægeembedet, at der ikke findes lovbestemmelser, som kræver, at helbredet hos beboere på ældreinstitutioner regelmæssigt skal undersøges.

Anbefalinger til sundhedscenteret om indsatser:

- *At KS og sundhedsvæsenet i Tasiilaq indbyrdes afklarer og skaber fælles forståelse for, hvornår der i henhold til lovgivningen skal tilbydes en plads på en ældreinstitution.*
- *At sundhedscenteret arbejder for, at beboere på plejehjemmet – særligt dem, der mistænkes for demens – bliver udredt for demens, således at deres tilstand kan afklares, og de kan modtage den bedst mulige pleje og omsorg i forhold til deres behov.*
- *At der, i overensstemmelse med Landslægeembedets anbefaling om samarbejdsaftaler, indgås en formel aftale med plejehjemmet.*
- *At sundhedscenteret, eventuelt i samarbejde med KS, overvejer at ansætte en uddannet sygeplejerske med særligt fokus på ældre i Tasiilaq og bygderne, derfra at følge de ældres helbred tættere, sikre at deres behov bliver opfyldt, samt gennem rehabilitering at støtte dem i at bevare deres selvstændighed og funktionsevne så længe som muligt.*

Offentlige myndigheder – alderspension – ventelister til plejehjem – aktiviteter for ældre.

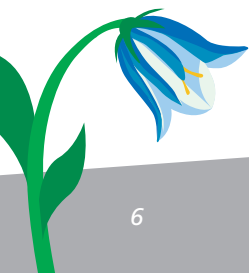
På grund af rejseforsinkelser blev det planlagte møde med embedsmændene ikke gennemført. Efter rejsen blev der ellers indgået en ny aftale om et digitalt møde, men dette blev ikke til noget uden nærmere forklaring. Da de emner, jeg ønskede at drøfte, er vigtige, finder jeg det beklageligt, at mødet ikke blev realiseret. Blandt andet ønskede jeg at få oplysninger om følgende.

Under rejsen stødt jeg på forhold, som gav anledning til nye spørgsmål, men de spørgsmål, jeg havde fremsendt forud for mødet, blev ikke besvaret. Under udarbejdelsen af denne rapport, modtog ÆET en meddelelse fra en medarbejder inden for fritidsaktiviteter om, at der i Tasiilaq by den 1. oktober 2025 var blevet etableret et træningslokale. I den forbindelse var alle borgere samt andre serviceinstitutioner blevet inviteret til et informationsmøde med instruktion i brugen af udstyret. Plejehjemmet var også blevet inviteret, men havde ikke reageret. På daværende tidspunkt vidste jeg, at der i Tasiilaq planlagdes et arrangement for ældre i anledning af Den Internationale Ældredag, som markeres verden over den 1. oktober.

Inden min rejse var jeg nogenlunde bekendt med, at ældreforeningen i Tasiilaq ikke var aktiv. Det var derfor et af de spørgsmål, jeg ønskede at drøfte, hvordan interessen for en sådan forening eventuelt kunne genoplives, og hvordan KS kunne bidrage til dette. Ligeledes ønskede at få afklaret, hvorfor aktivitetscenteret for ældre, ifølge KS' beskrivelse af aktivitetsområdet, kun skulle være åbent én gang om ugen, samt hvorfor ordningerne i Paamiut og Nuuk er anderledes og hvad dette skyldes. I møder med borgere i Tasiilaq fik jeg oplyst, at aktivitetscentret for ældre blev nedlagt for flere år siden, og at der siden ikke blevet tilbudt andet.

Inatsisartutlov nr. 15 af 6. juni 2016 om idræt og motion fastsætter blandt andet følgende:

”§ 8. Naalakkersuisut og kommunalbestyrelserne skal i samarbejde med idrætsorganisationerne sikre, at idræt og motion er åbne og tilgængelige for alle i hele landet. Dette skal blandt andet ske ved at støtte målrettede initiativer for personer med særlige behov og ved at arbejde for at mindske økonomiske barrierer for deltagelse.

Stk. 2. Følgende grupper skal have særlig opmærksomhed og prioritering:

1) Børn og unge, 2) Ældre, 3) Personer med fysiske funktionsnedsættelser, 4) Socialt udsatte personer.

Stk. 3. Naalakkersuisut kan fastsætte nærmere regler om, hvordan idræt og motion kan være tilgængelige for alle, herunder særlige initiativer for personer med særlige behov samt tiltag til at reducere økonomiske barrierer."

Vedrørende stk. 2 om ældre fremgår det:

"Ældre er medtaget som en gruppe, der skal have særlig opmærksomhed, fordi idræt og motion er vigtig for deres sundhed. Samtidig kan aktiviteterne skabe fællesskab, samvær og glæde for dem".

På KS' hjemmeside i kommunens ældrepolitik er et af hovedtemaerne "Et sammenhængende og aktivt liv".

Her fremgår det blandt andet:

"... det er vigtigt at støtte ældre i at forblive fysisk aktive og socialt engagerede."

På KS' hjemmeside kan man også læse, at der på alle steder skal være idrætsråd. Jeg spurgte også, om dette gælder i Tasiilaq og i bygderne, men der blev ikke reageret på spørgsmålet.

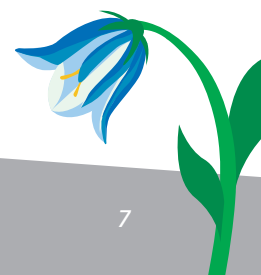
Under et møde med borgere i Tasiilaq blev der sagt, at idrætshallen tidligere blev brugt til ældreaktiviteter, men at denne mulighed er ophørt, og at dette savnes. Dette var også blandt de spørgsmål, jeg ønskede svar på, men som ikke blev besvaret. Det er beklageligt, da gode og velbeskrevne intentioner ellers risikerer blot at forblive på papiret. I så fald kan det blive vanskeligt for ældre at få indsigt i og gøre brug af deres rettigheder, hvis de ansvarlige aktører ikke følger op.

Ud over ovenstående var det også blandt mine spørgsmål til medarbejderne, baseret på det, jeg oplevede under rejsen, at ældre i bygderne har givet udtryk for et ønske om hyppigere besøg fra de ansvarlige instanser. Formålet er blandt andet, at deres levevilkår bliver set og fulgt op på, og at myndighederne får større kendskab til deres situation. Samtidig har de ældre givet udtryk for et ønske om bedre information om deres rettigheder i henhold til gældende lovgivning. Jeg ønskede derfor også at få afklaret, hvordan dette ønske kan imødekommes, men disse spørgsmål blev heller ikke besvaret.

Andre forhold vedrørende serviceydelser i bygderne og i byen – såsom vandforsyning, levering af solar m.m. indgik også i mine spørgsmål. Derudover ønskede jeg at få oplyst, om der foretages en tidlig opsporing af ældres levevilkår blandt dem, der stadig bor i egen bolig og ikke modtager hjemmehjælp, og hvem der i givet fald har ansvaret for sådanne tiltag.

Anbefalinger til KS om indsatser:

- *At der etableres et mødested eller aktivitetssted målrettet ældre, samt at det tilbud, som tidligere fandtes i idrætshallen, genoptages.*
- *At der efter kommunalbestyrelsesvalget og oprettelsen af et særligt udvalg for ældre og omsorg, arbejdes videre med den eksisterende ældrepolitik. Det anbefales, at borgerinddragelsen styrkes, og at der i samarbejde med lokale aktører gennemføres undersøgelser i Østgrønland for at forbedre de ældres levevilkår på alle områder. Særligt bør kvaliteten af serviceydelserne vurderes og politiske mål justeres ud fra de faktiske forhold, samtidig med at der løbende informeres om de ældres rettigheder.*
- *At der i Østgrønland skabes mulighed for kurser eller oplæring til personer, som ønsker at engagere sig i etablering og drift af fællesskaber eller foreninger for ældre.*
- *At der gives klar information om, hvornår der kan ydes økonomiske tillæg ud over alderspensionen. Dette gælder blandt andet i situationer, hvor de ældres faste udgifter til bolig, vand, elektricitet, forsikring, affald, varme og andre nødvendige leveomkostninger er fratrukket, samt i tilfælde hvor der kan ydes ekstra støtte på grund af helbredsmaessige forhold eller funktionsnedsættelser.*

Borgermøde i Tasiilaqs forsamlingshus, oplæg, information og debat

Jeg afholdte borgermøde i Tasiilaqs forsamlingshus. Omkring 15 borgere deltog, og vi havde et godt og givtigt møde sammen. Jeg fortalte om mit ansvarsområde samt om de erfaringer, jeg siden tiltrædelsen som ÆT har gjort mig bekendt, både om de udfordringer og forhold, der opleves som problematiske i ældres hverdag, men også om gode og vellykkede initiativer, jeg har mødt. Efterfølgende drøftede vi de ældres levevilkår og rettigheder i Tasiilaq sammen med deltagerne.

Jeg spurgte særligt deltagerne, om de kendte til KS' vedtagne ældrepolitik, som indeholder omfattende og velbeskrevne mål. Jeg spurgte også, om de havde været involveret i drøftelser om indholdet, og om der efterfølgende havde været opfølgning eller dialog med relevante aktører. De tilstedeværende svarede, at de ikke havde kendskab til dette.

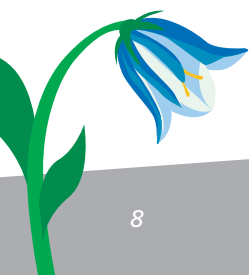
I KS' ældresektorplan 2024–2028¹ fremgår det, at ældre er opdelt i tre grupper:

- 1) Raske – aktive
- 2) Ældre med nedsat funktionsevne, men som fortsat kan klare sig relativt selvstændigt i eget hjem
- 3) Ældre med betydeligt nedsat funktionsevne, som har behov for støtte og hjælp

Det ærgrer mig, at der ikke sker en løbende opfølgning. Samtidig, når KS har etableret et ældreråd, må man spørge, om der i Østgrønland har været tilstrækkelig indsats for at undersøge og informere om de ældres forhold.

Jeg blev også oplyst om, at fællesskaber og foreningsaktiviteter for ældre i Tasiilaq og de nærliggende bygder har stået stille i flere år. Det blev fremhævet, at der er et stort behov for at få disse aktiviteter startet op igen.

¹ Ældresektorplan 2024 – 2028 – www.sermersooq.gl

Der blev også givet udtryk for, at KS i Østgrønland i betydelig grad har forsømt indsatsen rettet mod ældre. Samtidig blev det nævnt, at flere forskellige foreninger også er blevet inaktive, og at man savner de tidligere aktive foreninger og de aktiviteter, der tidligere blev tilbudt til borgerne.

På den baggrund opfordrede jeg borgerne til at samarbejde med ældrenes landsorganisation Utoqqaat Ni-paat samt med KS' afdeling for fritid og kultur i Tasiilaq, da disse kan bidrage til at styrke sådanne initiativer.

Deltagerne gav også udtryk for, at de savner at blive samlet til aktiviteter for ældre. Under drøftelsen fremgik det, at der i forbindelse med Den Internationale Ældredag den 1. oktober 2025 planlægges en særlig markering i Tasiilaq. Det blev dog også påpeget, at ældre, der bor i eget hjem og ikke modtager hjemmehjælp, ikke var blevet taget i betragtning i planlægningen af aktiviteterne. Under mødet blev det lovet, at dette hurtigt ville blive forsøgt løst, så flere kunne deltage i markeringen.

De fremmødte oplyste også, at der tidligere havde været et mødested for ældre. For omkring to år siden blev bygningen imidlertid udlejet og omdannet til et syværksted, og siden fra KS ikke tilbudt andet alternativ, og mangles tilbud og aktiviteter målrettet ældre.

Anbefalinger til KS om indsatser:

- *At der etableres et mødested eller aktivitetssted for ældre. Det tilbud, som tidligere fandtes i idræts-hallen, bør genoptages. Denne anbefaling fremsættes i overensstemmelse med KS' ældrepolitik, hvor det fremgår, at der skal arbejdes for at bevare ældres selvstændighed så længe som muligt. Hvis disse mål ikke blot skal forblive på papiret, bør der arbejdes hurtigt for at realisere disse.*
- *Efter kommunalbestyrelsesvalget er der blevet oprettet et særligt udvalg for ældre og omsorg, og der er udarbejdet en omfattende ældrepolitik. Det anbefales derfor, at der i samarbejde med lokale aktører gennemføres undersøgelser i Østgrønland for at forbedre de ældres levevilkår på alle områder. Særligt bør kvaliteten af serviceydelserne vurderes, og de politiske mål bør tilpasses de fak-tiske forhold.*

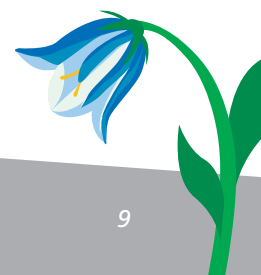
Digital møde med ældre fra bygderne Isortoq, Kulusuk, Tiniteqilaaq, Kuummiut og Semiligaaq, og deres budskaber

Da det ikke er muligt at besøge alle bygder enkelt-vis, gennemførte jeg i stedet den planlagte møde med ældre i bygderne digitalt.

Ingen fra Kulusuk deltog i mødet. Jeg blev infor-meret om, at de var flyttet til et andet kontor, og at der i Kulusuk ikke findes andre steder med mu-lighed for digital opkobling til mødet. Efter rejsen tilbød ÆT derfor igen et digitalt møde. Under for-beredelserne før rejsen blev det ellers fra Kulusuk fremhævet, at man var glad for, at ÆT ønskede at mødes med de ældre, da der forefindes ikke accep-table og udfordringer om ældres levevilkår og for-hold. Derfor er det mig beklageligt, at muligheden for et nyt møde ikke blev benyttet.

Den digitale møde med ældre i bygderne lykkedes delvist gennem telefonforbindelser, hvor om-kring 12 ældre deltog. Den digitale forbindelse kunne dog have været bedre, hvilket skyldes, at

internetforbindelsen i Østgrønland i forhold til Vestgrønland er ikke lige så god.

Ældre i bygderne fremhævede tydeligt, at de sjældent får besøg fra sundhedsvæsenet, offentlige serviceinstitutioner m.m.. De oplyste også, at de ikke er blevet besøgt af borgmesteren i KS eller andre politikere i den seneste valgperiode, og at de derfor ikke er tilfredse med den service, de modtager. De ældre gav udtryk for, at de gerne vil fortælle ansvarlige myndigheder om de faktiske forhold og levevilkår, de oplever i deres hverdag, fordi de har flere konkrete forslag til forbedringer. Samtidig savner de i højere grad at blive besøgt af forskellige offentlige myndigheder, der kan informere dem om deres rettigheder.

De fremhævede også, at mulighederne for at få tildelt hjælpemidler fra KS ved fysisk funktionsnedsættelse i alderdommen er meget mere begrænset end i byerne. Det anses derfor som meget vigtigt, at hjælpemidler leveres i tide, da man på denne måde kunne undgå endnu et andet behov af hjælpemidler som følge af aldring og nedsat funktionsevne.

Selv om forsørgelsespligten mellem ægtefæller i forbindelse med alderspension er blevet afskaffet, er det fortsat dyrt for ældre, der kun lever af deres alderspension, at benytte offentlige serviceydelser, da gebyrer medfører yderligere udgifter. Som eksempel blev det nævnt, at ved pengeoverførsler gennem KNI Pilersuisoq pålægges et ekstra gebyr på 100,00 kr.

Derudover blev det fremhævet, at varer i butikkerne hos KNI Pilersuisoq er meget dyre og fortsat bliver dyrere. Som eksempel blev det nævnt, at en and i december måned i nogle bygder kostede 420 kr., hvilket er helt uoverkommeligt for personer, der kun modtager alderspension.

Der blev også nævnt, at selv om man fra KS ellers har bevilling til transport af brændstof til opvarmning af boligen, grundet personalemangel fra KS ikke udføres. I sådanne tilfælde er man nødt til selv at betale ekstra omkostninger oven i.

Det er både dyrt og besværligt at rejse fra én bygd, især når transport til søs ikke længere er mulig. Forsinkelser kan betyde, at man må overnatte flere gange undervejs. I sådanne tilfælde bliver det dog værdsat, at rejsearrangørerne dækker disse udgifter.

Selvom Hjemmehjælpsordningen er en god ordning, er der især steder hvor befolkningstal er faldende, er ofte mangel på personale fra den arbejdsdygtige alder.

Anbefalinger til KS om indsatser:

- *At KS arbejder for at ansætte en fast ergoterapeut eller fysioterapeut, som regelmæssigt kan vurdere behovet for hjælpemidler til ældre og personer med handicap i Tasiilaq og bygderne, samt etablere et lokalt lager af hjælpemidler, da man af den led kan mindske behovet for afventning fra Nuuk ergoterapeut eller fysioterapeut komme.*
- *At KS og KNI Pilersuisoq i fællesskab arbejder for at sikre, at svage og hjælpetrængende ældre i bygderne får nødvendig hjælp, så ældre ikke pålægges ekstra transportudgifter ved indkøb af varer, når KS ikke har personale til rådighed.*
- *At KS og andre offentlige myndigheder i højere grad informerer ældre i bygderne om deres rettigheder og sørger for oplysning og vejledning, og anbefaler tiltag også bliver gennemført i praksis, efter de budskaber og ønsker fra de ældre.*

Besøg hos hjemmehjælpmodtagere i Tasiilaq

Inden min rejse havde jeg bedt de ansvarlige om at undersøge, om der blandt modtagere af hjemmehjælp i Tasiilaq var interesse for hjemmebesøg. På den måde kunne jeg forklare om ÆT' arbejdsområde og de ældres rettigheder til de borgere, som ikke havde haft mulighed for at møde mig ved de offentlige arrangementer, samt fortælle om formålet med mine besøg. Det var dog ikke muligt at besøge alle modtagere af hjemmehjælp.

Jeg havde ønsket, at den daglige koordinator for hjemmehjælpsordningen deltog i besøgene, og jeg understregede, at mine besøg ikke havde til formål at kontrollere deres arbejde, men primært at høre borgernes egne oplevelser og synspunkter om deres situation.

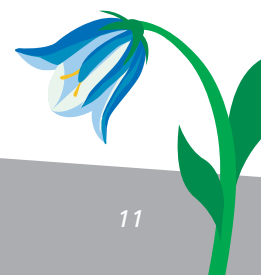
Mine besøg kan ikke give et helt billede af hjemmehjælpsordningen i Tasiilaq og byggerne. Men da mit arbejde som talsmand indebærer at indsamle viden om ældres levevilkår, besluttede jeg at gennemføre disse besøg i Tasiilaq.

Jeg besøgte tre ældre. Et fjerde besøg hos en førtidspensionist er ikke beskrevet her.

Den første jeg besøgte er 78 år. Vedkommende kan ved hjælp af rollator bevæge lettere rundt i hjemmet, og særligt først bevæger sig til toilettet. Tilses to gange dagligt fra hjemmehjælpen til rengøring, og bliver hjulpet med bad i bestemte dage. Den besøgte bolig er mørk og med dårlige indeklima. Sidder for det meste dagen på en to mands sofa, hvor pågældende også sover, med kroppen let bøjet til venstre som vedkommende foretrækker, med bar overkrop, og med tynd dyne over, og for det meste af tiden lader fjernsynet være tændt uden lyd, og radioen tændt, for ikke at føle ensomheden. Har mobil og ved hvordan den skal benyttes. Kan ikke selv foretage indkøb, og bliver hjulpet fra sin datter. Får leveret varmt mad hverdag, og fra hjemmehjælpen får tilberedt aftensmad. Da vedkommende lider af urinvejsproblemer og på normalvis ikke kan urinere, isat kateter. Kateter posen skal tømmes dagligt, og bliver udført fra hjemmehjælpen i forbindelse med tilberedning af aftensmad. Er døv, hører næsten ikke i den ene. Der er gået over et år da høreapparater gik i stykker, og aner ikke hvordan og hvorledes man skal forholde sig for at få den erstatter, og hvilke rettigheder man har. Fortæller at kateter skal skiftes hver uge, og ske Tasiilaq sundhedscenter, og er den eneste mulighed for at komme ud og få frisk luft, når portører henter. Udenfor boligen er der trapper som er uegnede at benytte for en ældrehandicappet som ikke kan flytte sig. Fra trappeafsats til vejen, er den helle ikke tilgængelig, for personer som benytter rollator. Udover at modtage hjemmehjælp modtager vedkommende ingen anden støtte.

Den anden person, jeg besøgte, var 85 år og bor alene. Boligen er behagelig at komme ind i, og er et varmt hjem. Personen var tilfreds med hjemmehjælpen, da vedkommende ikke længere selv kan klare de tungere opgaver. Personen kan stadig lave mad selv og kan også handle ind. På grund af nedsat syn havde personen fået udleveret medicin fra sundhedsvæsenet, men oplevede ikke, at de hjalp meget. Under mit besøg lagde jeg mærke til, at især det ene øje løb meget. Jeg opfordrede personen til hurtigt at kontakte sundhedsvæsenet igen, da medicinen ikke havde hjulpet siden de blev udleveret for 14 dage siden. Jeg anbefalede også, at personen fremover beder om bedre vejledning i, hvordan medicin og hjælpemidler skal bruges, når de udleveres fra sundhedsvæsenet.

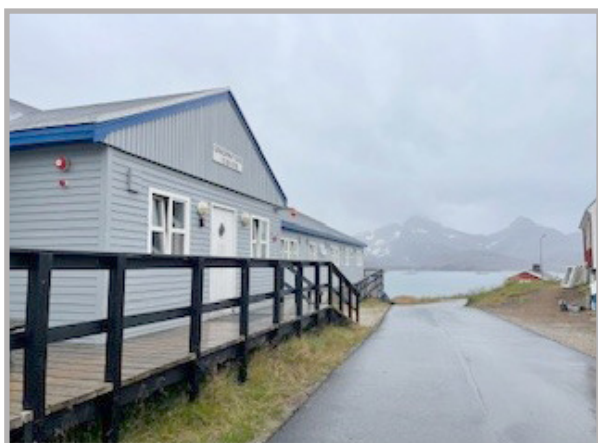
Den sidste person, jeg besøgte, var 84 år, boligen var behagelig og rar at komme ind i. Personen var tilfreds med hjemmehjælpen og havde ikke noget særligt at klage over. Personens datter hjælper med indkøb, og der gives også hjælp til at forberede aftensmad. Det var tydeligt, at personen satte stor pris på denne hjælp.

Anbefalinger til KS om indsatser:

- At KS og sundhedscenteret i Tasiilaq i samarbejde sikrer, at ældre informeres om, hvornår sundhedsydelser fra sundhedsvæsenet i Grønland ydes på grund af helbredsmæssige forhold, og at der skabes klarhed og vejledning om disse muligheder.
- At KS arbejder for, at behovsvurderinger foretages tidligere, særligt for ældre, der bor i eget hjem, som har fået en funktionsnedsættelse eller har behov for særlig støtte.
- At KS udvikler en strategi, især i bygder hvor der er mangel på arbejdskraft, for at sikre hjælp til ældre med større behov, når der ikke er hjemmehjælp til rådighed. Strategien bør omfatte både sundheds- og socialfaglige aspekter.
- At KS arbejder for, at medarbejdere i hjemmehjælpsordningen løbende får efteruddannelse og kurser inden for sundhed og social omsorg for ældre og personer med funktionsnedsættelser, så man tidligere kan opdage og reagere på ældres behov.

Besøg på plejehjemmet i Tasiilaq – samtaler – møder med beboernes pårørende

Som led i forberedelserne til besøget har jeg gennemgået, via Inatsisartuts Ombudsmand, en endelig rapport over Folketingets² tilsynsrapport tilsyn med plejehjemmet i Tasiilaq, ligeså gennemgik seneste kommunens driftstilsyn af plejehjemmet fra maj 2024, samt beskrivelserne af godkendte kvalitetsstandarder til plejehjem på KS' hjemmeside.

Plejehjemmet i Tasiilaq ligger tæt på byens centrum i smukke omgivelser med en flot udsigt. Bygningen er let tilgængelig, varm og lys. Opholdsstuen og spisesalen for beboerne fremstår åbne og hjemlige. Plejehjemmet har to afdelinger, en afdeling for beboere, der benytter kørestol eller rollator, en afde-

ling for beboere med demens.

Der bor 16 beboere, og alle værelser er i brug. Værelser, som tidligere blev anvendt som aflastning bruges nu til beboere.

I flere år er det et ønske om at bygge et nyt plejehjem. Det forventes, at man kan flytte ind i en ny bygning i løbet af 2028.

Samarbejdet mellem leder af plejehjemmet og souschef fremstår velfungerende. Souschefen har også ansvaret for koordineringen af hjemmehjælpsordningen i Tasiilaq og i bygderne.

Desværre oplever plejehjemmet i Tasiilaq ofte mangel på personale, hvilket især mærkes i perioder med løn-udbetaling eller når der udbetales Suila tillæg. Personalet er opmærksom på, at fravær blandt medarbejdere betyder øget arbejdspress for de stabile ansatte og samtidig kan få negative konsekvenser for beboerne. Når sådanne situationer opstår, lægger ledelsen vægt på hurtige samtaler for at sikre forståelse for arbejdspladsens behov. Hvis en medarbejder står i vanskelige livssituationer, forsøger ledelsen også at hjælpe med at finde løsninger. Ledelsen fremhæver dog, at hvis sådanne situationer opstår ofte, kan det naturligt nok

² Folketingets endelige rapport, over § 71-tilsynets anmeldte tilsynsbesøg på alderdomshjemmet i Tasiilaq -26. februar 2024

forsinke andre daglige opgaver. Ledelsen fremhæver dog, at hvis sådanne situationer opstår ofte, kan det naturligt nok forsinke andre daglige opgaver.

Samtidig er det tydeligt, at når samarbejdet fungerer godt i hverdagen, skaber det tilfredshed blandt medarbejderne og en oplevelse af at levere et godt stykke arbejde, noget som i sidste ende gavner beboerne og deres trivsel.

Lederen fortalte mig om en medarbejder, der begyndte at arbejde som 15-årig. Vedkommende startede gennem et opkvalificeringsforløb som køkkenmedhjælper og er nu gennem erhvervsrettede kurser i gang med en videreuddannelse. Det forventes, at personen næste år bliver færdiguddannet som socialhjælper. Det er en stor stolthed, at denne medarbejder gennem årene er blevet udviklet og støttet i sit arbejde og viser stor dedikation til beboernes behov. Det er ønskeligt, at der kommer flere medarbejdere med en lignende udviklingsmulighed. Under min samtale med medarbejderen kunne jeg tydeligt mærke, at vedkommende er meget glad for sit arbejde og for at arbejde med ældre.

Ledelsen fortalte også, at når der bliver ledige pladser på plejehjemmet, er de glade for i højere grad at blive hørt om, hvem der bør prioriteres, når en plads kan tilbydes. De ved nemlig, hvem der i byen og i bygderne har størst behov for en plejehjemsplads. Samtidig er de dog bekymrede for, at der pludselig kan komme beslutninger om at flytte borgere ind på plejehjemmet, selv om de endnu ikke har nået aldersgrænsen for alderspension, særligt når der er tale om borgere med handicap, som modtager støtte. Det er forståeligt, at man ønsker, at disse personer i højere grad får løsninger baseret på deres rettigheder som personer med handicap.

Jeg forstod også, at plejehjemmet lægger stor vægt på at servere grønlandsk mad og så vidt muligt servere den jævnlige. Der tages også meget hensyn til, hvordan maden tilberedes og serveres, når nogle beboere mangler tænder eller har tandproteser. I afdelingen for de mere selvhjulpne har nogle beboere adgang eget lille vitrinekøkken og kan selv lave mad efter eget ønske. Jeg blev også oplyst om, at alle beboere har en fast medarbejder, som fungerer som kontaktperson, og at disse kontaktpersoner har ansvar for den daglige opfølgning og aktiviteter for den enkelte beboer.

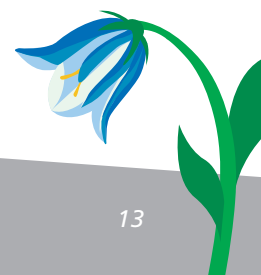
Plejehjemmet er også opmærksom og åbne for, at beboerne kan have deres nærmeste til overnatning og at deres nærmeste kan spise med.

Plejehjemmet er vidende om, for de personer der er beskikket værge via retten og spørgsmål om disse, hvor og hvorhen de skal rette henvendelse, og hvor der er beskikket værge via retten, hvor vigtigt det er at få etableret et samarbejde.

I et tilfælde er en person med handicap og svær demens blevet flyttet fra sundhedsvæsenet til plejehjemmet, selv om personen endnu ikke havde nået aldersgrænsen for alderspension. Jeg blev oplyst om, at der ikke var tilknyttet en særlig støtteperson, og at vedkommende derfor krævede meget opsyn. I en situation, hvor personen ved et uheld havde spist køkkenrullepapir måtte portører komme og holde opsyn i flere timer, indtil køkkenrullepapiret kunne fjernes.

Under en kort samtale med kontormedarbejderen blev jeg informeret om, at vedkommende administrerer beboernes økonomi og cigaretter. Tre medarbejdere; lederen, souschefen og kontormedarbejderen selv, har fuldmagt til beboernes bankkonti. Plejehjemmet sikrer, at der foreligger underskrevne fuldmagter, når der skal hæves penge i banken eller foretages indkøb på beboernes vegne, og at disse opbevares korrekt, så beboernes midler styres forsvarligt.

Jeg blev også fortalt, at nogle beboere indimellem indtager alkohol, hvilket kan skabe utryghed for andre beboere. I sådanne situationer forsøger personalet gennem samarbejde at forebygge konflikter og skabe tryghed. Der har dog været tilfælde, hvor det har været nødvendigt at tilkalde politiet.

Ledelsen fortalte desuden, at personalet er godt bekendt med reglerne om magt anvendelse i deres arbejde, særligt opmærksomme på, hvordan man efter § 39 i lovgivningen skal udfyldes, og ved sådanne situationer der opstår, udfylder rapport, som derefter sendes videre til de rette instans.

KS' tilsyn med plejehjemmet bliver taget alvorligt, og de arbejder målrettet på at rette op på de forhold, der bliver påpeget. En udfordring er fortsat registreringen i kardedsk for den enkelte beboer, men dette er ved at blive bedre, kunne være endnu bedre hvis internetforbindelser forbedres.

Jeg blev informeret om, at APV og arbejdsmiljøindsatsen gennemføres i overensstemmelse med gældende retningslinjer, og at ledelsen er opmærksom på dette.

Under mit besøg oplevede jeg, at en køkkenmedarbejders kollega ikke mødte op, hvilket betød, at vedkommende stod alene. Derfor trådte en rengøringsmedarbejder til og hjalp med madlavningen. Jeg fandt det betryggende, at personalet er i stand til at finde løsninger internt, når der opstår behov. Ledelsen fortalte, at de i sådanne situationer hurtigt samarbejder om at finde løsninger, så påvirkningen for beboerne bliver mindst mulig.

Jeg blev også informeret om, at der er igangsat supervision, både individuelt og i grupper, og at dette allerede har haft en positiv effekt for medarbejderne.

Af de 16 beboere vurderes det, at omkring 12 kan have demens, hvilket er bekymrende. Ingen af de borgere, der mistænkes for demens, er blevet udredt af sundhedsvæsenet, og der er heller ikke udarbejdet handleaner for deres situation. Dette blev også påpeget i Folketingets tilsynsrapport, hvor der blev udtrykt bekymring for forholdene.

I demensafdelingen hænger der flere farverige tæpper med motiver af grønlandske dyr. Jeg blev fortalt, at disse er tænkt som sansestimulerende elementer, som beboerne kan røre ved. Det kan dog diskuteres, om dette er tilstrækkeligt i arbejdet med at sikre en meningsfuld hverdag for personer med demens.

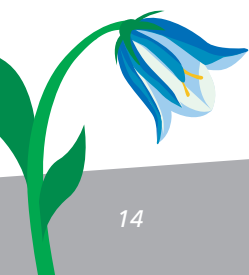
Jeg bemærkede, at værelserne, især i demensafdelingen, for beboere, der er flyttet fra bygder, er indrettet meget sparsomt. Værelserne indeholder kun en elektrisk ventilator, en seng, og et lille bord. Det blev forklaret, at beboerne ofte kun medbringer ganske få personlige ejendele ved ankomsten fra bygderne.

Det blev også oplyst, at beboere, der mistænkes for demens, ofte tilbringer størstedelen af dagen uden aktiviteter og ligger og døser i deres værelser. Selvom det tidligere blev nævnt, at alle beboere har en fast kontaktperson blandt personalet, kan det stilles spørgsmål ved, om dette reelt fungerer i praksis.

Jeg blev informeret om, at nogle beboere føler sig utrygge over for bestemte beboere med mistænkt demens. Jeg oplevede selv en situation, hvor en beboer med demenslignende adfærd, på vej fra sit værelse til fællesrummet, fik øje på en anden beboer og reagerede med uro og trak sig tilbage til sit værelse. Dette gentog sig flere gange.

Jeg blev oplyst om, at der i den nærmeste fremtid vil blive gennemført kurser for personalet om demens samt håndtering af medicin.

Ledelsen savner, at der oftere kommer terapeuter og fysioterapeuter til plejehjemmet, da nogle beboere kunne få en bedre hverdag med de rette hjælpemidler og støtte.

Anbefalinger til plejehjemmet om indsatser:

- *At det igangværende arbejde med informationspjece til beboere og pårørende færdiggøres.*
- *At det i samarbejde med relevante myndigheder sikres, at borgere, særligt dem omfattet af Inatsis-artutloven om støtte til personer med handicap, får afklaret deres behov og får iværksat relevante indsatser.*
- *At medarbejdernes opgaver beskrives tydeligt, så det fremgår, hvilke ydelser der skal leveres, og for at undgå uformelle og uhensigtsmæssige arbejdsgange. Det indstilles, at dette tilpasses de enkelte afdelinger.*
- *At der stilles mobiltelefoner til rådighed for beboerne, så personalets private telefoner ikke anvendes*
- *At kommunen og sundhedsvæsenet samarbejder om at sikre, at beboere med mistanke om demens bliver udredt.*

Jeg lagde mærke til, at både beboere og personale blev opløftet af besøget fra ÆT. Under mit besøg fremlagde jeg relevante emner, tilpasset plejehjemmets arbejde for både beboere og personale og drøftede disse med dem. Afslutningsvis besluttede jeg at skrive deres vigtigste budskaber ned.

Beboernes udsagn:

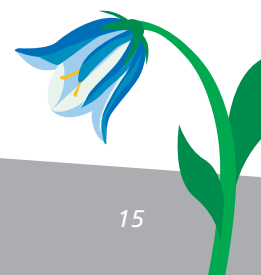
- Det er vigtigt for mig som beboer at blive mentalt aktiveret. Jeg siger dette, fordi det er vigtigt for mig, at personalet virkelig kender mig som person, både mit liv og min nuværende situation, så mine behov bliver forstået.
- Jeg er blevet flyttet hertil mod min vilje, og jeg kommer ikke ud, jeg har været indendørs hele sommeren.
- Jeg er glad for at bo her.
- Dine PowerPoint-præsentationer om ældre passer ikke til os, de er mere egnede til politikere (udtalelse fra en beboer vurderet med demens).
- Jeg savner faste aktiviteter, fysisk træning og fællessang om morgenen.
- Når der er sygefravær, går det ud over resten af medarbejderne. Som beboer gør det mig utryk, fordi de medarbejdere, der er tilbage, ikke kan dække behovet tilstrækkeligt, selvom de gør deres bedste.
- Når der er mulighed for det, betyder det meget for mig at komme på køreture i byen. Vi får god mad, og vi kan få besøg af vores ægtefælle, og det er muligt, at spise sammen med pårørende mod betaling.
- En beboer spurgte, hvorfor vedkommende ikke havde modtaget 300 kr. fra KS i forbindelse med sin 85-års fødselsdag, og hvor pengene var blevet af.
- Vi sidder for det meste bare indenfor uden at blive aktiveret.

Medarbejdernes udsagn:

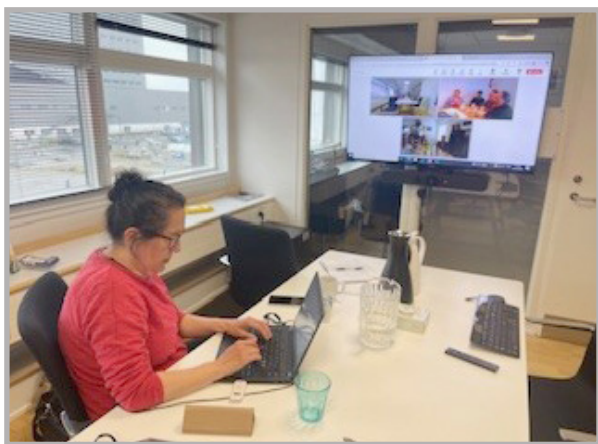
- For beboere uden mobiltelefon bruger vi vores egne telefoner til at ringe til deres pårørende.
- Socialforvaltningen overtager de arbejdsdygtige, så de ikke mister deres bolig, og derfor er der ofte manglende motivation for at arbejde. Der blev nævnt, at selv om der er potentielle medarbejdere, er interessen for arbejde lav, når der er få time jobs, og offentlige ydelser er højere.
- Jeg kan godt lide det administrative arbejde, og jeg hjælper også til i plejen, når der mangler personale.
- En medarbejder i køkkenet fortalte, at vedkommende er glad for sit arbejde.

Ledelsens udsagn og mangler:

- Det er en hjælp hurtigt at kunne finde afløsere ved fravær.
- Der mangler et bedre samarbejde med sundhedsvæsenet, som ofte kun kan komme, når de har mulighed. Når der er udskiftning i sundhedspersonalet, er det tidskrævende at starte forfra med gennemgang af beboernes situation.
- Vi savner faste, månedlige besøg fra sundhedsvæsenet til opfølgning på beboerne.
- De digitale forbindelser er ikke gode. I akutte situationer kan ventetid på beslutninger være frustrerende og forsinkende.
- Behovet for at finde afløsere fra Majoriaq kunne reduceres, hvis medarbejderne mødte stabilt op på arbejde, da mangel på personale påvirker servicen til beboerne negativt.

Bygderne Arsuk, Qeqertarsuatsiaat, Kapisilik mødet med ældre

Et teams møde blev afholdt, hvor omkring 12 ældre deltog.

På grund af et møde af bygdebestyrelsen, deltog de ældre i Qeqertarsuatsiaat ikke, selvom tidspunktet for mødet ellers var aftalt på forhånd. Det er beklageligt, især fordi bygderne ikke er lette at nå frem til.

De prioriterede emner og de ældres udsagn i bygderne:

Det blev fortalt, at befolkningstallet i bygderne falder, samtidig med at antallet af ældre og personer med behov for hjælp stiger, mens arbejdsstyrken bliver mindre og i nogle tilfælde slet ikke er nogen til at sætte i arbejde. Dette gør hjemmehjælp me-

get udfordrende i bygderne, og der kan være længere perioder uden personale, selvom behovet er stort, især efter behandling i sundhedsvæsenet, hvor der er behov for genoptræning.

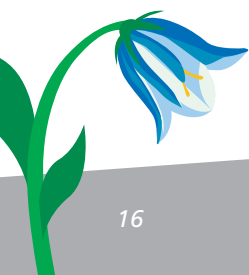
Deltagere fra Arsuk gav udtryk for frustration over den opdelte offentlige service, især i akutte situationer, hvor hurtig hjælp ikke er mulig og dette kan jeg godt forstå. Sundhedsvæsenet og tandplejen administreres fra sundhedsregionen i Sydgrønland, mens ældreplejen varetages af KS. At dette medfører grundet en manglende koordinering og informationsdelingen mellem de forskellige instanser, at hurtigere service ikke bliver opfyldt. Årsagen til dette er ikke blevet tydeliggjort og er ikke blevet forklaret.

De ældre påpegede, at de ikke bliver besøgt af kommunale politikere, selv om de gerne vil fortælle om deres faktiske levevilkår. De ønsker også, at borgmesteren får et reelt indblik i deres situation. Selvom KS har en ældrepolitik med klare mål, viste det sig, at deltagerne generelt ikke kender til den eller er bevidste om at den eksisterer.

Deltagerne oplyste også, at de ikke i tilstrækkelig grad bliver informeret om deres rettigheder ud over alderspensionen. Pensionen er ikke tilstrækkelig til at leve for, varer er dyre og stigende i pris, og særligt nødvendige varer er vanskelige at få fat i og er ofte dyrere, særligt for allergikere. Jeg fandt også ud af, at der også er manglende viden om individuelle tillæg, både handicap- og sundhedsrelaterede ydelser.

Det er også dyrt, at blive serviceret af banken. De digitale forbindelser i bygderne er så dårlige, at det kan være vanskeligt blot at overføre penge fra eget konto gennem MitID.

Det blev også nævnt, at rejser fra bygder er langt dyrere end for borgere i byerne. For eksempel betaler borgere i bygder ekstra i forhold til dem i byerne ved rejser mellem byer. Derfor er der et ønske om bedre økonomiske muligheder eller rabatter.

Borgermøde, åben informationsdeling og debat i Nuuk forsamlingshus

Set i forhold til Nuuks befolkningstal deltog der kun omkring 15 ældre borgere. Det giver indtryk af, at interessen for borgermøder og deltagelse er faldende, selv når invitationer udsendes i god tid. Det giver anledning til overvejelse om, hvad årsagen kan være. Det er ellers vigtigt at høre, hvordan borgere forholder sig til alderdommen og deres forventninger til service, især når det er kendt, at ældreservice i Nuuk ikke altid opleves som tilfredsstillende.

Jeg lagde mærke til, at en journalist fra KNR var til stede, dette glædede mig på vegne af de ældre. Det medførte, at jeg af KNR Radio blev interviewet om mit arbejdsområde, organiseringen af arbejdet

samt de udfordringer, ældre oplever i deres hverdag og de generelle vilkår for ældre i samfundet. Interviewet blev efterfølgende sendt nationalt.

Jeg fremlagde mit arbejde i Nuuks Forsamlingshus med PowerPoint og præsenterede den viden og de erfaringer, jeg har opnået hidtil. Derefter havde vi en debat, som trods få deltagere, var både indholdsrig og god.

Centrale emner og budskaber fra mødet.

Deltagerne spurgte om, hvorfor ÆT ikke er mere synlig sammenlignet med andre talspersoner, og hvorfor institutionen ikke i højere grad anvender Facebook og andre sociale medier. Jeg forstår godt, hvorfor der blev stillet det spørgsmål.

ÆT består kun af to medarbejdere, ÆT selv og en administrativ medarbejder. Med de nuværende bevillinger er det ikke muligt at øge bemanningen.

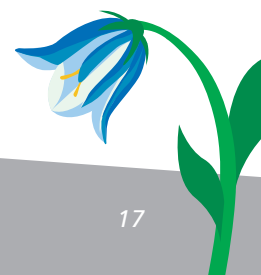
Samtidig er samfundet i disse år under hastig forandring, hvilket medfører negative konsekvenser, især inden for ældrepleje og omsorg, hvor der mangler arbejdskraft i flere områder. Det gør allerede udfordrende forhold endnu vanskeligere. Derfor er det meget vigtigt at fortsat fremhæve ældres rettigheder, selvom arbejdet med ældretalsmands lovgivningen ikke er enkelt. Der er et stort ønske om at få flere medarbejdere, som andre lignende institutioner. Jeg arbejder på at skabe forståelse og opbakning hertil fra Naalakkersuisut.

Jeg lagde mærke til, at medlemmer af KS' ældreråd deltog i mødet. De fremstod engagerede og handlekraftige, men gav udtryk for, at samarbejdet mellem ældrerådet og KS kunne have været bedre i perioden 2021–2025. Forslag og input om forbedring af ældres vilkår bliver ikke altid taget alvorligt eller besvaret og dette var savnet. Som eksempel blev det nævnt, at antallet af borgere med behov for hjemmehjælp i Nuuk er steget fra ca. 200 til 300 på et år. Selvom sådanne problemstillinger og forslag fortælles videre til politikerne, modtages der ofte ikke svar, hvilket opleves som ærgerligt.

Det blev også gjort opmærk på, at antallet af personer med demens er stigende, men at der mangler konkrete handlingsplaner og initiativer målrettet denne gruppe. For eksempel blev behovet for særlige botilbud til personer med demens nævnt, da eksisterende udfordringer, herunder personalemangel, gør det vanskeligt at yde tilstrækkelig pleje.

Det blev påpeget, at arbejdet med Naalakkersuisuts demens redegørelse fra 2013 går langsomt, og at man ikke kan komme uden om, at kommunerne også har et ansvar for at forberede sig og handle.

Et medlem af ældrerådet understregede, at KS mangler en politik for de mere selvhjulpne ældre samt passende boliger til denne gruppe ældre. Eksisterende og nybyggede boliger er ofte små og

uden udsigt, hvilket ikke er passende. Det blev understreget, at det også i alderdommen er vigtigt at have gode og værdige omgivelser lige som dengang de ældre kunne arbejde.

Det blev også nævnt, at der er lange ventelister til plejehjem, og at mange ældre flytter til Nuuk fra andre byer uden at have sikret sig bolig, hvilket skaber yderligere udfordringer. Samtidig blev det understreget, at kommunens ældrepolitik er velformuleret, men at implementeringen af målene bør igangsættes straks, da man allerede er "forsent på den" - ellers vil konsekvenserne blive alvorlige og vil blive dyrere på sigt.

Der blev rejst behov for at overveje ændringer i lovgivningen om budgettering af serviceydelser, da

behovet for ældrepleje forventes at stige markant i de kommende år, op mod 100 mio. kr. og midlerne bør kunne anvendes mere fleksibelt.

Selvom Nuuk har bedre veje end mange andre byer, blev det påpeget, at der stadig er behov for forbedringer for borgere, der bruger rollator.

Forskellene med hensyn til pensionsvilkår mellem tjenestemænd i Grønland og Danmark blev også kritiseret. Over 800 underskrifter er blevet indsamlet uden, at der er sket handling fra Naalakkersuisuts side, hvilket opleves som ignorering, dette ærgrer de sig over. Det er medvirkende til, at nogle vælger at flytte til Danmark for ikke at miste deres pensionsopsparing og for at få bedre vilkår hos de ældre.

Der blev spurgt, om arbejdet med at skabe lighed i beskatning er blevet opgivet, da der ikke er sket fremskridt. I forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport har jeg ikke haft mulighed for at indhente svar.

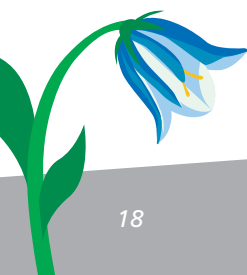
I takt med at Nuuk by vokser i befolkningstal, opleves det, at selvom der findes en skadestue, bliver patienter, der er transporteret ind fra kysten med behov for behandling, prioriteret først. Der burde ikke være nogen forskelsbehandling, men at sikre lige adgang til sundhedsydelser fra sundhedsvæsenets side.

Det er blev udtalt, at ældreområdet i Nuuk har behov for væsentlige forbedringer. Personalet på ældreinstitutionerne arbejder meget hårdt, nogle gange op til 18 timer, og på grund af personalemangel bliver både uddannede og erfarne medarbejdere udmattede. Hvis man vil undgå, at de bryder sammen, er det nødvendigt og uundgåeligt at sikre tilstrækkelig bemanning.

Det blev også interessant nok fortalt af tidligere medlemmer af ældrerådet i KS, at de med viden om den alvorlige mangel på personale især til de mest plejekrævende, havde foreslået KS, at hjemmehjælpsordningen kunne udliciteres til private aktører. Dette foreslås for at sikre bedre service og opfyldelse af behovene i både plejehjem, hjemmepleje og for ældre med handicap, som har behov for fysisk pleje.

De vigtigste budskaber fra deltagerne i forsamlingshuset var:

- Service fra sundhedsvæsenet er utilfredsstillende og meget dårlig.
- KS' ældrepolitik bliver ikke fulgt op, er ikke blevet formidlet, og der er ikke afholdt møder eller inddragelse af de ældre.
- Pilutaq, som ellers var tiltænkt som samlingssted for ældre, anvendes nu til andre formål, KS burde tilbyde noget andet i stedet.
- Ældre og ældre med handicap bliver svigtet af KS.
- Hvor mange gange skal forbedringer for ældre bruges som valgløfter uden at blive realiseret eller dokumenteret? Der opstår stadig nye og alvorlige problemer, og flere udfordringer vil komme.

- Politikere burde selv prøve at opleve forholdene på plejehjem og spise den mad, der serveres.
- Ældre fortjener respekt og ret til et værdigt liv.
- Jeg har fulgt mine forældre i deres alderdom (taler er bevæget) og set, hvordan mennesker med demens behandles. Tankegangen "det er jo fordi man bliver gammel, at man bliver dement" er uacceptabel. Der er behov for viden og individuel behandling, hver enkelt har ret til individuel pleje.
- Ældre skal behandles ud fra deres behov, ikke ud fra systemet.
- Politikere må handle mere i forhold til demensområdet.
- Økonomien fylder rigtig meget, og antallet af ældre vil stige i de kommende år. En deltager opfordrede til, at vi ældre også må stå frem og gøre vores stemme gældende.
- Vedkommende glædede sig over, at oplægsholderen er opmærksom på ældre med handicap og vil arbejde for deres sag.
- ÆT har få medarbejdere i er kun to, hvem skal hjælpe jer, hvis én af jer bliver syg?
- Mange ældre lever isoleret og deltager ikke i samfundet, medmindre de selv handler ind, hvem sikrer, at de har det godt?

Møde med ældrerådet, beboere på plejehjemmet i Ippiarsuk samt brugere af aktivitetscentret for hjemmeboende ældre.

Jeg havde inviteret alle brugere af aktivitetscentret i Ippiarsuk for både at informere om mit arbejdsområde i forhold til beboerne i Ippiarsuk, men også for at få indsigt i, hvad de ønskede at fortælle mig. Jeg har ved samme lejlighed via KS inviteret Ældrerådet som ikke dukkede op.

I Ippiarsuk bor der 32 personer med behov for omfattende pleje, af disse er 12 personer, som modtager støtte som svært handicappede og som endnu ikke har nået aldersgrænsen for alderspension.

Ippiarsuk rummer både et døgnåbent plejehjem for personer med handicap og ældre samt et aktivitetscenter, som fremstår meget velfungerende, let til-

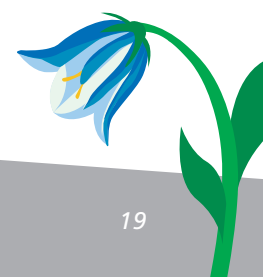
gængeligt og uden synlige mangler i forhold til hjælpemidler og faciliteter. Aktivitetscentret er lyst, har en god beliggenhed og virker godt tilpasset brugernes behov.

Aktivitetscentret er et tilbud til beboerne samt til borgere fra byen, som har fået godkendelse til at benytte det. Der er i øjeblikket omkring 30 brugere, med et dagligt fremmøde på typisk 12–15 personer i gennemsnit, nogle gange kan de være flere.

Brugerne kan, ligesom personalet, købe mad i løbet af dagen mod betaling i fælles spisestue.

Personalet oplyste, at det er beklageligt, at borgere med udadreagerende adfærd, psykiske lidelser eller svækket fysisk funktionsevne, som ellers har stort behov for støtte, ikke kan tilbydes plads i aktivitetscentret. Dette kunne ellers løses ved at tilknytte individuel støtte til den enkelte under opholdet.

Der er på nuværende tidspunkt en venteliste på 10–15 personer til aktivitetscentret, og særligt efter at Pilutaq er ikke længere bruges til formålet og lukket, kan ventetiden være op til tre år. Det er bekymren-

de, at personer med behov for fysisk aktivitet og genoptræning ikke bliver prioriteret nok, da det netop er disse borgere, der har størst behov for rehabilitering og en mere meningsfuld hverdag. Da aktivitetscentret råder over flere relevante faciliteter, kunne det fungere forebyggende ved at tilbyde adgang til disse borgere, og det er ærgerligt, at denne mulighed ikke udnyttes.

I beskrivelsen af KS' serviceområde for Ippiarsuk står der blandt andet, start på citat:

"Fastholdelse af den enkelte borgers aktive liv med henblik på at styrke evnen til egenomsorg og gøre det muligt for borgeren at blive boende i eget hjem længst muligt. • At borgere, der modtager støtte, får mulighed for meningsfulde aktiviteter i hverdagen. • Forebyggelse af social isolation og ensomhed.

Aflastningstilbud til ægtefæller/pårørende, som varetager den primære pleje" – Der stod ligeledes;

BEMÆRK: Borgere med udadreagerende adfærd kan ikke tilbydes plads i aktivitetstilbud." Citat slut.

Bemærkning:

Det gør mig betænksom, når man læser formålet med serviceområdet, at der i forhold til ældre med særlige behov og deres ret til et meningsfuldt liv, sker en form for udelukkelse af personer med særlige behov, særligt på grund af udadreagerende adfærd. Samtidig fremgår det ikke af KS' hjemmeside, at der findes andre tilbud til denne målgruppe. Derfor anbefales det, at man revurderer de gældende retningslinjer for brug af aktivitetscentret, særligt med fokus på borgere med størst behov, som kræver en særlig indsats.

Jeg lagde mærke til, at personalet er meget opmærksomme på brugernes behov og følger dem tæt, ligesom de tager hensyn til både deres styrker og begrænsninger med henblik på at bevare deres funktionsevne.

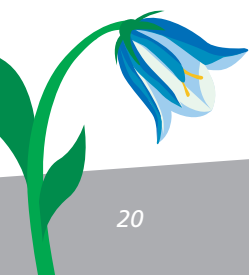
Inden jeg holdt oplæg om ÆT's arbejdsområde for brugerne i Ippiarsuk, oplyste jeg, at jeg desværre ikke havde mulighed for individuelle samtaler på grund af mangel på tid, selvom der var behov for det. Hvis dette ønskes, henviste jeg til telefonnummer 544707 eller e-mail: utoqqaat@nanog.gl

Sammen med cirka 25 brugere og en stor gruppe medarbejdere i Ippiarsuk gav jeg en orientering om UPO's arbejdsområde over to timer, hvor der derefter var en fælles drøftelse.

I diskussionen blev følgende emner fremhævet som de vigtigste – behovet for plejehjemspladser og hjemme-hjælp, folkepension samt handicap- og sociale ydelser.

Brugernes udtalelser:

- Jeg har ikke haft hjemmehjælp i næsten tre måneder, og da jeg ikke kan vente længere, har jeg selv måttet betale for rengøring.
- Jeg har KOL og har virkelig brug for hjælp, derfor kan jeg ikke undvære hjemmehjælp
- Jeg kender til personalemangel. For mange år siden, da jeg stadig kunne arbejde, arbejdede jeg på et plejehjem, hvor vi kun var to ansatte, og når andre ikke mødte op, tog vi os af 30 beboere om natten, så-dan har forholdene været længe uden ændringer.
- Med hensyn til boligstøtte behandles vi forskelligt.
- Vi som pensionister behandles forskelligt; nogle steder gives der et ekstra tillæg på 500 kr.
- Fra 1. oktober 2025 stiger priserne på vand, el og varme. Levevilkårene er allerede svære, og priserne på varer stiger konstant, som pensionister bliver vi ikke taget hensyn til, og det er frustrerende.
- Da jeg søgte tilskud til briller, blev jeg bedt om at dokumentere, om jeg havde opsparing i banken og fordi jeg havde det, fik jeg afslag! Er det rimeligt?
- Det ønskes oplyst, hvordan det beregnes, at beboere på plejehjem kun får udbetalt 46 % af deres pension, og hvad grundlaget er for denne beslutning. Den tidligere Naalakkersuisoq vidste det ikke, notér li-ge, at vedkommende skal undersøge dette, da Naalakkersuisoq ikke har fuldført sin opgave.
- Det føles som om Naalakkersuisut, myndighederne og dem, der arbejder med ældre, ikke lytter til ældre, især ikke ældre med handicap. Det er trættende, at der ikke bliver lyttet til os.

Medarbejderes - lederes vigtigste budskaber:

- På grund af mangelfulde driftsmidler er det svært at levere den service, man ellers kunne; lønninger m.m. følger ikke med, og der er for få uddannede medarbejdere.
- Det er tvivlsomt, om de politisk valgte og administrative ansvarlige har nok kendskab til de faktiske forhold på ældreområdet. Der savnes handling i forhold til medarbejdernes fravær, og hvordan dette kan forebygges.
- Der kunne være bedre samarbejde mellem KS' visitation og Ippiarsuk, så flere borgere med hjemmehjælp kunne benytte tilbuddene.
- Vi har stort fokus på arbejdsmiljøet for at undgå, at det påvirker brugerne negativt.
- KS arrangerer informationsmøder for ældre og inviterer relevante fagpersoner til at informere om forskellige emner.
- Når vi er sammen med brugerne i naturen, forsøger vi at udnytte formålet bedst muligt, for eksempel ved at lade brugerne fiske, når der har været fisketure.
- Medarbejderne prioriterer borgere højt.
- Som leder har indførelsen af tankefelt terapi for medarbejderne haft en tydelig positiv effekt, og jeg prioriterer, at der afsættes tid til det.
- For borgere med handicap, som endnu ikke har nået pensionsalderen, arbejder vi motiverende, hvilket opleves positivt af brugerne.
- Vi er opmærksomme på borgere med mistanke om demens.
- Der kunne være bedre samarbejde med relevante instanser i KS i forhold til Ippiarsuk, da flere hjemmehjælpsmodtagere kunne benytte tilbuddet, men ikke alle godkendte brugere møder op dagligt.

Besøg hos hjemmehjælpsmodtagere i Nuuk

I forbindelse med mit ophold i Nuuk bad jeg relevante instanser undersøge, om der var interesse blandt borgere med hjemmehjælp for at få besøg. På den måde får jeg mulighed for at møde ældre, som ellers ikke har haft mulighed for at deltage i borgermøder, og informere dem om ÆT's arbejdsområde, deres rettigheder samt formålet med mine besøg.

I forbindelse med besøgene ønsker jeg, at en koordinator fra hjemmeplejen deltager. Jeg forklarer altid formålet tydeligt og understreger, at mine besøg ikke er kontrolbesøg, men at jeg primært ønsker at få indsigt i brugernes oplevelser og livssituation.

Inden besøgene opsøgte jeg hjemmeplejens kontor, hvor jeg mødte den person, der skulle ledsage mig. Da den faste koordinator havde ferie, deltog vedkommende som stedfortræder og skulle samtidig guide mig til adresserne.

Den første borger, jeg besøgte, var en 81-årig, som benytter rollator som bor alene, som for var igang med at forsøge at gøre rent så godt som muligt.

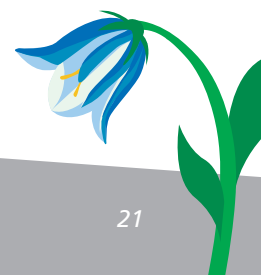
Vedkommende fortalte, at sidst man fik gjort rent var i begyndelsen af august, selvom man egentlig skulle have rengøring hver 14. dag. Når der ikke kommer nogen, får man ingen besked.

Før august oplevede man, at rengøringshjælpen, kom og kun tog sig af opvask og affald, selvom man havde spurgt, om der også kunne blive gjort rent på gulvet. Man fik sjældent svar, hvilket man fandt det frustrerende.

Vedkommende fortalte, at man for nogle år siden flyttede fra en anden by for at komme tættere på sin datter og sine børnebørn, som hjælper meget til, selvom de har arbejde. De hjælper blandt andet med rengøring og andre opgaver, man ikke selv kan klare.

Borger deltager ikke i aktiviteter eller tilbud for ældre, hvilket passer borgerens, der er vant til at være alene.

Boligen ligger i stueetagen, men der er trapper, som gør det vanskeligt for rollatorbrugere. Selvom boligen i sig selv er okay, og er ikke glad for den, fordi den ligger i stueplan, og fordi naboerne, særligt når der drikkes alkohol, kan være støjende, hvilket gør, at man ikke føler sig tryk. Borger oplever, at pension kun lige slår til, da varer er dyre.

Hvis man skal handle, er man nødt til at tage bussen. Derudover har man kun én gang fået tilskud til briller. For nylig været indlagt til behandling i Sana og får nu regelmæssige besøg af en hjemmesygeplejerske. Selvom man sætter pris på besøgene, er samarbejdet vanskeligt. Når man stiller spørgsmål om sin medicin og andre forhold, får borgeren ofte ikke svar, eller også bliver man ikke som lovet kontaktet igen.

Nu hvor man er blevet ældre, ønsker nu i stigende grad at flytte tilbage til sit hjemsted, da, det ville give større ro.

Den anden, jeg besøgte, var en 78-årig, som bor alene. En pårørende, der rejser en del, bor hos vedkommende i perioder. Under mit besøg mødte jeg en ven, som var på besøg.

Vedkommende har haft hjemmehjælp siden 2019, og ordningen er fortsat uændret frem til i dag. Når den pårørende er på besøg, bliver hjemmehjælpen stoppet. Når pårørende rejser igen, og der gives besked om, at hjælpen skal genoptages, sker det ikke altid rettidigt. Som eksempel er der nu gået 14 dage, uden at der er reageret på henvendelsen.

Af helbredsmæssige årsager kan vedkommende ikke lave mad, ikke løfte tunge ting og kan ikke uden videre gå ud. Når vedkommende skal bevæge sig, er en rollator nødvendig.

Vedkommende misunder andre, der kan komme ud og få frisk luft. Derfor er vedkommende, selvom det egentlig ikke burde være sådan, taknemmelig for hyppige besøg på sundhedsvæsenet og blive hentet af portørerne, da det er den eneste mulighed for at komme ud. Når portører henter vedkommende, sker det, at de tager en lille omvej, så vedkommende får mulighed for at se byen. Vedkommende fortalte mig, at vedkommende flere gange har spurgt KS, om det er muligt at få et taxakort, men har ikke fået svar.

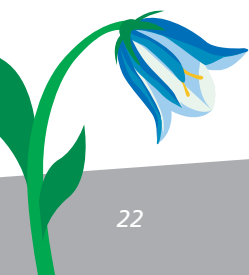
Vedkommende fremhæver gentagne gange, at det ikke er muligt at komme ud, og især ikke spontant deltage i aktiviteter. Hvis vedkommende kunne benytte aktivitetscentret i Ippiarsuk, ville det uden tvivl forbedre livskvaliteten. Der blev udtrykt stor taknemmelighed over for den besøgende ven, som hjælper med indkøb, rengøring, madlavning og andre daglige opgaver, især når den pårørende er bortrejst.

Vedkommende oplever ikke at blive ordentligt behandlet af sundhedsvæsenet og er utilfreds med manglende grundige svar vedrørende medicin.

Da vedkommende flyttede ind i 2019 uden møbler, blev besluttet om bevillige en sofa som vedkommende skulle tilbagebetale. Vedkommende kender ikke grundlaget for beslutningen, da der aldrig er modtaget skriftlig information, og ved heller ikke, om der stadig tilbagebetales gennem pensionen; der modtages ikke pensionsopgørelser, og vedkommende kender ikke sine rettigheder.

Det tredje besøg kunne ikke gennemføres, da borgeren ikke var hjemme. Det drejede sig om en ældre person med rollator.

Nuuk er under hurtig udvikling med mange nyopførte etagebyggerier. Den borger, jeg skulle have besøgt, bor på 6. sal og er skal bruge elevatoren for at komme ud. Denne person fortalte tidligere, at da elevatoren var ude af drift, kunne vedkommende ikke forlade sin bolig i 14 dage.

Ældreforeningen – Nuuk

Under planlægningen af rejsen, og efter at være blevet kontaktet af ældreforeningen i Nuuk, besluttede jeg at mødes med foreningens medlemmer, selvom programmet var stramt. Mødet fandt sted i Pilutaq, som er et samlingssted for ældre i Nuuk. Her holdt jeg et oplæg om ÆT arbejdsområde, havde dialog med deltagerne og lyttede til deres budskaber. Omkring 25 personer deltog, og jeg var til stede i cirka to timer.

Det var tydeligt, at foreningen er aktiv, og at medlemmerne har tillid til og respekt for deres bestyrelse. Dette fortjener en stor anerkendelse.

Jeg blev fortalt, at foreningen havde sparet op til en længere rejse, men da planen ikke blev realiseret, valgte nogle medlemmer i stedet at overnatte på et hotel i Nuuk for at skabe lidt ændring i hverdagen. De nød opholdet og var tilfredse med løsningen.

Som ved andre steder og oplæg om ÆT, blev der også her peget på udfordringer i forhold til bemanding og økonomi. Deltagerne understregede, at hvis ældres vilkår skal forbedres mærkbart, og hvis de lovbestemte opgaver skal løftes, er der behov for flere ressourcer. Jeg kan kun være enig om deltagerens udtalelser. Jeg blev naturligt spurgt, hvordan vi med kun to medarbejdere kan løfte opgaven som talsmænd for ældre i hele landet.

Et emne, der fylder meget i samtalerne med de ældre og en kritik, der altid vender tilbage, er om den utilfredsstillende hjemmehjælp, som også fyldte meget i diskussionen.

Efter mødet i Pilutaq fulgte jeg med en 87-årig deltager hjem. Vedkommende fortalte, at efter et fald som 80-årig og efterfølgende behandling i sundhedsvæsenet, flyttede vedkommende fra sin mangeårige bolig til en ældretilpasset bolig. Den nye bolig har ingen udsigt, hvilket opleves som et stort savn til den gamle bolig, især savnet af havet, som betød meget for den ældre.

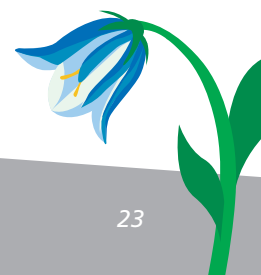
Efter behandlingen har vedkommende fået nedsat funktionsevne og modtager nu hjemmehjælp med daglige besøg. Vedkommende går dagligt og tænker på, om der mon kommer en hjælper. Der er stor udskiftning blandt hjælperne, og nogle er meget unge og tilsyneladende ikke oplært tilstrækkeligt, og de har ikke kendskab til vedkommendes behov.

Bemærkning:

Ældre med større omsorg, og især svækkede, enlige ældre, bør ikke leve med daglig usikkerhed om, hvorvidt hjemmehjælpen møder op. Tilgængæld er det serviceorganet i henhold til bevillingen, pligt til at meddele brugeren at informere, hvornår hjælpen dukker op.

Udtalelser fra Nuuks ældreforening

Ved henvendelser til hjælpeforanstaltningsområdet, har vi bemærket, at dialogen med personalet og vurderingerne ikke altid er tilfredsstillende, systemet er uoverskueligt og ikke medmenneske-

ligt, og man bare bliver bedt om at udfylde ansøgninger.

Som bekendt fra Naalakkersuisut og KS gennem flere år, er det veldokumenteret, at befolkningens sammensætning ændres hurtigt, og undersøgelser har vist dette. Når nye politikere bliver valgt, bliver forslagene ofte "startes forfra" og forsinkes, hvilket reducerer den forventede positive effekt. Tidligere blev der handlet effektivt ved sagerne, hvilket savnes og det ønskes, at de tidligere arbejdsprocedurer genoptages.

Deltagerne har også lagt mærke til, at personale-mangel i ældreplejen har betydning, især for bor-

gere, der kommer fra andre lande til Nuuk. KS bør derfor forberede sig bedre, især med hensyn til oplæring og vejledning af personalet.

Når der blandt de ældre, som kender til ledelsesforholdene og har erfaringer omkring nødvendige beslutninger bør dette ses i sammenhæng med KS, så de ældre kan få deres behov hørt, deltage og få den nødvendige service.

I Nuuk bør ældreboliger undersøges nøje, især da nogle medarbejdere arbejder op til 18 timer, og det at de ældre "springes over" bør stoppe her.

Foreningen udtaler, at de tidligere har afleveret mange forslag til KS's Ældreråd, sidste gang i slutningen af 2023. De finder det ærgerligt, at forslag, man ville vende tilbage til i 2024, endnu ikke er blevet behandlet, og at de relevante oplysninger ikke er blevet givet videre.

Man mangler grundige undersøgelser ved henvendelser til sundhedsvæsenet, og derudover mangler der tilstrækkelig information om klagemuligheder i forhold til rettigheder.

En af deltagerne havde et opfordrende ønske om, at jeg er nødt til at arbejde for, at medarbejdere ikke er på Facebook for hyggens skyld mens de er på arbejde, medmindre brugen af mobilen er arbejdsrelateret.

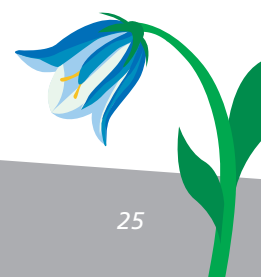
Vigtigste budskaber fra medlemmerne af ældreforeningen:

- Tilskuddene til ÆT er utilstrækkelige og påvirker vores mulighed for at yde god service. Sammenlignet med den danske struktur, som er organiseret efter danske standarder, er vores samfund anderledes, og vi skal kunne tilpasse os vores egne ældres rettigheder og behov. Hvordan vil I så forsøge at forbedre forholdene for alle ældre borgere? Hvordan vil I gøre det?
- Vi er glade for, at Pilutaq er tilgængelig for borgerne, Vi støtter vores forening, og vores forening er stærk på grund af den dygtige bestyrelse.
- Jeg er flyttet ind i en lejlighed i en fleretagersbygning med elevator efter at have ventet i 10 år. Da jeg har begrænsede evner og bruger kørestol har jeg ikke kunne forlade min lejlighed i 14 dage, da elevatoren ikke virkede.
- Vi har lejligheder, der er mørke, uden udsigt ud mod havet.
- Jeg modtog hjælp fra hjemmeplejen senest i juni 2025, og i de sidste tre måneder har jeg stadig ikke modtaget besøg, siden dengang er min familie begyndt at rengøre for mig. Mange af de deltagere, der skulle have fået hjælp fra hjemmeplejen, har ikke modtaget det, selvom myndighederne havde godkendt det.
- Vi har borgere, der er ensomme og ikke der ikke deltager i sociale sammenhænge, hvordan sikres det, at de får den nødvendige støtte?

- Jeg bor i et område langt fra butikker og selvom jeg ellers har behov for hjælp til dagligvarer, ved jeg ikke om jeg har ret til hjælp med dette.
- Jeg er 83 år gammel, enke, og har tidligere haft hjerneblødning og har fysiske begrænsninger, dog er jeg blevet vurderet til at kunne være selvhjulpnen, derfor kan jeg ikke hjælpes med at få mine vinduer vasket. Jeg ved ikke om grunden herfor er, at det ikke ændrer mine meningstilkendegivelser.
- Vi har borgere, der har behov for helbredsopfølgning, herunder nogle, som ikke har haft helbredstjek i over et halvt år.

Ældretalsmandens deltagelse Handicap seminar september 2025, under emnet ældre og handicap.

Utoqqaat pillugit oqaaseqartartoq / Ældretalsmanden

Oqarasuaat / Telefon: +299 54 47 07 • E-mail: utoqqaat@nanoq.gl
Josefip aqputaa B-749 • 3921 Narsaq, Kalaallit Nunaat, Grønland • www.utoqqaat.gl